

Teşvik Paketi: Can Simidi mi, Mavi Boncuk mu?

Dr. Orkun ÖZBEK&Ahmet YETİM

Dünya ekonomisini 1929 buhranından bugüne en fazla etkileyen krizin ülkemiz finansal ve reel ekonomisi üzerindeki tahribatı hafifletmesi amacıyla hazırlanan teşvik paketinin ayrıntıları belli oldu.

Krizden çıkma yolunda sektörler bazında getirilen mikro paketlerden sonra üretim ve istihdamı kalıcı olarak arttırabilecek nitelikteki teşvik paketini uygulamaya sokmakta geç kalınmış ve bazı sakıncaları olsa da olumlu bir adım olarak değerlendirmek gerekir.

KDV istisnası, gümrük muafiyeti ve vergi indirimi gibi teşviklerin içinde yer aldığı paket, üretimi kriz öncesindeki düzeye çıkarmasa da bu yolda bir hareketlenme sağlayacak nitelikte.

Teşvik paketinin kapsamı kısa ve orta vadede ortaya çıkabilecek ihtiyaçlar çerçevesinde mikro düzenlemelerle genişletilmelidir. Bölgesel desteklerden vazgeçilerek sektörel desteklere ağırlık verilmesi de özellikle iş dünyasının üzerinde önemle durduğu bir konuydu.

İllere göre değişmek üzere;

- Her yeni yatırıma KDV istisnası,
- Gümrük muafiyeti
- Yatırım yeri tahsisi,
- Faiz desteği,
- SSK primi işveren payının devlet tarafından ödenmesi,
- Vergi indirimi,

konularından oluşan teşviklerin, duraklama aşamasında olan yatırımları biraz olsun canlandıracağı ve rekor düzeylere çıkan işsizliğin azalmasına katkı yapabileceğini umuyoruz.

Öncelikle ilimiz açısından değerlendirecek olursak;

- Otomotiv ve otomotiv yan sanayi,
- Kağıt üretim tesisleri,
- Tehlikeli atık geri kazanım,
- Tıbbi ve optik alet imalatı,
- Seracılık,
- Meyve-sebze işleme tesisleri,
- Su ürünleri
- Hayvancılık

sektörlerindeki teşvikler bu alanlarda sınırlı da olsa bir hareketlilik yaratabilir.

Bununla birlikte bölgenin potansiyelini ortaya çıkarmak adına; turizm yatırımları, ekolojik ve organik tarım faaliyetleri, yenilebilir enerji üretimi alanındaki yatırımlar, lojistik sektöründe yapılacak yatırımlar da bölgemizde öncelikle teşvik edilmesi gereken sektörler arasındadır.

Ayrıca üretim teşvikleri ihracat teşvikleriyle entegre biçimde uygulanmalıdır.

Teşvik demetinde istihdama yönelik önlemler de önemli yer tutuyor.

- Geçici süreyle de olsa yaklaşık 120 bin kişiye kamu hizmetlerinde istihdam sağlanması,
- Mesleki eğitim yoluyla 200 bin kişiye meslek edindirilmesi,
- Lise ve üstü eğitilmiş olmak üzere stajyer olarak 100 bin işsize iş imkanı sağlanması,
- Özel sektörde staj yapacaklara 6 ay maddi destek sağlanması,
- Girişimci olarak 10 bin işsize eğitim verilmesi,
- Özel istihdam bürolarına geçici iş ilişkisi kurma yetkisi verilmesi,
- 30 Nisan 2009 itibaren firmaların ilave olarak alacakları personelin SSK primlerinin 6 ay boyunca karşılanması,

son dönemde en önemli sorun olan işsizliğin azaltılmasına yönelik istihdam önlemlerini oluşturmakta.

Getirilen bir diğer teşvik de KOBİ'lere yönelik olarak "Kredi Garanti Sistemi"nin başlatılmasıdır.

Bu kapsamda;

- Hazine kredi garanti kurumlarına ilk etapta 1 milyar TL kaynak aktarılması,
- Verilen bu 1 milyar TL kaynakla en az 10 milyar TL tutarında bir krediye kefalet sağlanması,
- KOBİ'lere sağlanan kredilerin % 65'ine kredi garanti kurumu tarafından kefalet verilmesi,
- KOBİ'lerin bu sistem sayesinde bankalardan yeni krediler de almalarına katkıda bulunacağı, ancak bundan yıllık cirosu 25 milyon TL'nin altında ve en fazla 250 çalışanı olan KOBİ'ler yararlanabileceği,

gibi yenilikler de yer alıyor.

Ancak pakette yer alan teşviklerin içeriğine bakıldığında;

- Pek çok sektörün bu kapsamda yer aldığı,
- Neredeyse her ildeki yatırımların teşvik kapsamına girdiği,
- Kısa vadede zor durumdaki işletmelerin canlanması için Kredi Garanti Fonu desteğinden başka teşvike yer verilmediği,
- Teşvik mekanizmasının orta ve uzun vadeli yatırımlara yönelik ve tahsil edilen kaynakların ucunun açık olduğu da

görülüyor.

Getirilen teşviklerin, sağlanan desteklerin ekonomiyi düze çıkarmaya yetip yetmeyeceği önümüzdeki günlerde belli olacak.

Yatırım teşviklerinin verilmesinin amacı iyi olsa da, kimsenin yatırım düşünmediği, kapasite kullanımının hayli düştüğü bir ortamda teşvik paketinin krizden çıkış önlemi olup olmayacağı tartışılır.

Teşvik paketlerinin anlamı olabilmesi için, ekonomide kriz ortamının olmaması, krizden çıkılıp büyüme aşamasına geçilmesi gerekir. Böyle bir paket için bir başka elverişli konjonktür ise, krizin belirtilerinin ilk hissedildiği ortamdır.

Öte yandan teşvik paketi, yalnızca belli sektörlerde üretime dönük amaçlı çıkarıldığı için bir ayağı eksiktir. Madem böyle bir paket krizden çıkış yolunda bir umut olarak görülüyor, o halde üretimin ihracat teşviği ile desteklenmesi gerekirdi.

Kaldı ki;

- İhracatın kriz öncesine göre yarı yarıya düştüğü,
- Kapasite kullanım oranlarının % 60'larda gezindiği,
- İşten çıkarmaların her geçen gün arttığı,
- İşsizlik oranının rekor kırdığı,
- Bankaların kredileri musluklarını kapattığı,
- Doğrudan yabancı yatırımların minimuma indiği,
- Yatırım ertelemesine gidenlerin yeni yatırım yapanlardan çok olduğu

bir ekonomide yatırım teşviklerinin üretimi arttıracığı ve krizden çıkışı sağlayacağı bir yanılısama olabilir.

Türkiye gibi büyümesini yıllarca sıcak para, cari açık, yabancı sermaye sayesinde sağlamış, kaynak akışı kesilince büyümesi sekteye uğramış, bunun temel nedeni de istihdam, üretim ve gelir dağılımı gibi ekonominin 3 temel amacını ihmal etmiş bir ekonominin, zamanında uygulamaya konulmayan teşvik paketleriyle düzlüğe çıkmasını beklemek iyimserlik olur.

İstihdam konusunda yaklaşık 500.000 kişiye iş olanağı sağlayabilecek düzenlemeler başlangıçta, en önemli sorun olarak görülmesi gereken işsizliğin azaltılmasında önemli bir fırsat olarak değerlendirilse de, yakından bakıldığında geçici ve kısa vadeli bir çözüm niteliğinde gözüküyor.

Yaz aylarında kamu hizmeti olarak nitelenen; park bahçe temizliği, boya-badana gibi işleri, dönemsel olarak 6 aylığına yapmak üzere 200.000 kişiye iş verilmesiyle işsizliğin önlenemeyeceği ve istihdama katkı sağlanamayacağı düşünülmektedir.

Geçici ve kamuoyunu rahatlatıcı önlemlerden öteye gitmeyen bu uygulamalar kesin çözüm olarak nitelenemez. İstihdama ilişkin önlemler kötü ya da yararı olmayan önlemler olarak değerlendirilemez, ancak istihdama kalıcı bir katkı sağlamaktan da uzaktır.

Teşviklerin dört ayrı bölge ayrımı yapıp, her birine ayrı ayrıcalıklar tanınsa bile, neredeyse tüm illere verilmesi, bu paketi teşvik niteliğinden çıkarıp, bir genel ekonomik önlem kapsamına sokacak denli geniş bir coğrafyaya yaymıştır.

Kaldı ki bunda da, bazı ayrımlar gözetilmiş, teşviklerden daha az yararlanacak iller, zaten durma noktasına gelmiş olan yatırımlardan hiç pay alamama durumuyla karşılaşacaklardır. Bu da, aynı bölgede yer alan bazı illerin gelişmişlik farkının fazla olmasından dolayı haksız rekabete yol açacaktır.

Öte yandan giderek artan bütçe açıkları yeni teşvik paketinin uygulanabilirliğini şüpheli kılmaktadır. Vergi gelirlerinin negatif büyüme döneminde hayli azaldığı, transfer giderlerinin arttığı bir bütçe yapısında, teşvik paketinin bütçeye getireceği artı yük, önümüzdeki dönemde enflasyonist etkiler yaratabilecektir.

Özellikle kriz dönemi geçip ekonomi büyümeye başladığında teşvik paketinin maliyeti ekonomiyi zorlayacaktır. Kriz öncesi cari açığın olduğu gibi, borçlanmanın da önümüzdeki dönemin en büyük risk unsurlarından biri olduğu düşünüldüğünde, paketin getirebileceği yük ekstra borçlanmayı gerektirecektir. Borçlanmayla birlikte faizlerin artması da gündeme gelecektir.

Bu nedenle, bütçenin devasa açık vermesi beklenen ekonomimizde, yeni teşvik paketinin getireceği artıların, eksilerden az olmaması yönünde çok dikkatli olunması ve her aşamada azami kontrolün gösterilmesi gerekmektedir.